

Uchwała nr 8
Komitetu Monitorującego
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027
z 15 grudnia 2022 r.

w sprawie kryteriów wyboru operacji zaproponowanych dla interwencji „Premie dla młodych rolników” Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 uchwała, co następuje:

§ 1.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 pozytywnie opiniuje kryteria wyboru operacji dla interwencji „Premie dla młodych rolników” Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, określone w załączniku do uchwały.

§ 2.

1. Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 przyjmuje do wiadomości, że kryteria wyboru operacji, o których mowa w § 1, stanowią element projektu wytycznej Instytucji Zarządzającej, która zostanie poddana opiniowaniu.

2. Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 upoważnia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do dokonania zmian kryteriów wyboru operacji dla interwencji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, o których mowa w § 1, wynikających z przebiegu opiniowania wytycznej Instytucji Zarządzającej.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem przyjęcia.

Ryszard Bartosik
Przewodniczący
Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny
dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

Kryteria wyboru operacji dla interwencji „Premie dla młodych rolników”

Kryterium 1. Posiadane kwalifikacje zawodowe lub umiejętności

Punkty z tytułu posiadanych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności przyznaje się za:

- a) posiadanie stopnia naukowego doktora nauk rolniczych lub doktora nauk weterynaryjnych lub ukończone studia trzeciego stopnia z dziedziny nauk rolniczych lub ukończenie studiów w ramach szkół doktorskich w dziedzinie nauk rolniczych lub stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk rolniczych w dyscyplinie naukowej weterynaria, zootechnika, rolnictwo i ogrodnictwo, technologia żywienia i żywności – **4 punkty**,
- b) ukończone studia pierwszego stopnia lub studia drugiego stopnia, lub jednolite studia magisterskie, lub studia magisterskie, na kierunku: rolnictwo, ogrodnictwo, weterynaria (w przypadku gdy w gospodarstwie są prowadzone chów lub hodowla zwierząt), technika rolnicza i leśna, zootechnika, architektura krajobrazu lub na kierunkach studiów, w ramach których zakres kształcenia, program albo standardy kształcenia obejmują treści związane z działalnością rolniczą/ przydatne do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący, w wymiarze łącznym co najmniej 120 godzin – **4 punkty**,
- c) ukończone studia pierwszego stopnia lub studia drugiego stopnia, lub jednolite studia magisterskie, lub studia magisterskie, na kierunku innym niż wymienione w lit. b, oraz co najmniej 3–letni staż pracy w rolnictwie, lub ukończone studia podyplomowe w zakresie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący (czyli obejmujące co najmniej jedno z następujących zagadnień: ekonomika rolnictwa, organizacja lub technologia produkcji rolniczej, marketing artykułów rolnych, rachunkowość rolnicza, agrobiznes) – **4 punkty**,
- d) kwalifikacje w zawodzie: technik rolnik, technik ogrodnik, technik architektury krajobrazu, technik hodowca koni, technik pszczelarz, technik weterynarii (w przypadku gdy w gospodarstwie są prowadzone chów lub hodowla zwierząt), technik agrobiznesu, technik mechanizacji rolnictwa, technik mechanizacji rolnictwa i agrotroiki, technik turystyki wiejskiej, technik turystyki na obszarach wiejskich – **4 punkty**,
- e) kwalifikacje w zawodzie: rolnik, ogrodnik, pszczelarz, mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych – **3 punkty**,
- f) tytuł wykwalifikowanego robotnika lub tytuł mistrza, lub tytuł zawodowy lub tytuł zawodowy mistrza, w zawodzie wymienionym w lit. e, uzyskany w formach pozaszkolnych, oraz co najmniej 3–letni staż pracy w rolnictwie – **2 punkty**,
- g) wykształcenie średnie oraz co najmniej 4-letni staż pracy w rolnictwie – **1 punkt**.

Uwzględnia się również adekwatne kwalifikacje uzyskane w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) lub Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

Za staż pracy w rolnictwie, na potrzeby uznawania, czy warunek dotyczący posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności jest spełniony, uznaje się okres, liczony do dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy, w którym dana osoba:

- a) podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik lub domownik lub ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA),

- b) była zatrudniona w gospodarstwie na podstawie umowy o pracę, na stanowisku związanym z prowadzeniem produkcji rolnej.

Kryterium 2. Różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem

W przypadku, gdy różnica wieku pomiędzy osobą fizyczną przekazującą gospodarstwo w całości i na własność a wnioskodawcą/ młodym rolnikiem wynosi:

- a) powyżej 15 do 25 lat – przyznaje się **3 punkty**,
- b) powyżej 25 lat – przyznaje się **5 punktów**.

W przypadku kilku osób przekazujących wnioskodawcy/ młodemu rolnikowi na własność jedno gospodarstwo (małżeństwo, współwłaściciele) różnica wieku jest liczona między wnioskodawcą/ młodym rolnikiem a najstarszym przekazującym.

W przypadku kilku przekazujących swoje gospodarstwa, różnicę wieku pomiędzy przekazującym a wnioskodawcą/ młodym rolnikiem ustala się na podstawie wieku tej osoby, dzięki której nowo tworzone gospodarstwo wnioskodawcy/ młodego rolnika powiększy się lub powiększyło się o największą powierzchnię użytków rolnych.

Kryterium 3. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie (tytuł prawny)

Punkty przyznaje się za powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie powyżej:

- a) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju,
- b) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym jest wyższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju.

Punkty przyznaje się wg wzoru: $L=W*[Pb-Pśr]/Pśr$

gdzie:

L oznacza liczbę punktów,

Pb oznacza powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie w roku wyjściowym,

Pśr oznacza średnią powierzchnię gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym odpowiednio w województwie bądź w kraju w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o przyznanie pomocy,

W oznacza współczynnik korygujący, wynoszący:

3,4 – w przypadku województw, o których mowa w lit. a

3,1 – w przypadku województw, o których mowa w lit. b

– jednak nie więcej niż 3 punkty.

Przy ustalaniu liczby punktów za powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie bierze się pod uwagę powierzchnię użytków rolnych, które najpóźniej w okresie 12 miesięcy od dnia przyznania pomocy będą stanowiły przedmiot:

- a) własności,
- b) użytkowania wieczystego,
- c) dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego,
- d) dzierżawy od innych podmiotów na podstawie umowy dzierżawy zawartej w formie aktu notarialnego albo z datą pewną oraz na okres co najmniej 10 lat, jednak nie krótszy niż do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Kryterium 4. Przejmowanie przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność

Za przejmowanie przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność przyznaje się **4 punkty**.

Kryterium 5. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa (tytuł prawny)

Punkty przyznaje się za wielkość ekonomiczną gospodarstwa powyżej **19 500 euro**.

Punkty przyznaje się wg wzoru: $L=0,00015 Wb - 2,925$

gdzie:

L oznacza liczbę punktów,

Wb oznacza wyjściową wielkość ekonomiczną gospodarstwa wskazaną w biznesplanie,

– jednak nie więcej niż 3 punkty.

Przy ustalaniu liczby punktów za wielkość ekonomiczną gospodarstwa bierze się pod uwagę produkcję prowadzoną na użytkach rolnych, które najpóźniej w terminie 12 miesięcy od dnia przyznania pomocy będą stanowiły przedmiot:

- a) własności,
- b) użytkowania wieczystego,
- c) dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego,
- d) dzierżawy od innych podmiotów na podstawie umowy dzierżawy zawartej w formie aktu notarialnego albo z datą pewną oraz na okres co najmniej 10 lat, jednak nie krótszy niż do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Kryterium 6. Prowadzenie produkcji zwierzęcej

Z tytułu prowadzenia produkcji zwierzęcej przyznaje się **2 punkty**.

Punkty przyznaje się, jeśli co najmniej 50% docelowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa stanowi wielkość ekonomiczna osiągnięta z produkcji zwierzęcej.

Kryterium 7. Uczestnictwo w systemach jakości

Punkty przyznaje się za uczestnictwo lub planowane uczestnictwo w:

- a) unijnym systemie jakości – **2 punkty**, przy czym za uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego – **4 punkty**, pod warunkiem, że powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa objęta tym systemem stanowi co najmniej 50 % powierzchni użytków rolnych tego gospodarstwa,
- b) krajowym systemie jakości – **1 punkt**, pod warunkiem, że jest to system jakości żywności uznany na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowy system jakości żywności i notyfikowany do Komisji Europejskiej zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę

udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego,
– jednak nie więcej niż 5 punktów.

Kryterium 8. Dotychczasowa aktywność zawodowa wnioskodawcy

Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy dana osoba jest domownikiem w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników lub uczniem albo studentem w systemie dziennym, lub zarejestrowanym bezrobotnym – przyznaje się **1 punkt**.

MINIMALNA LICZBA PUNKTÓW

Pomoc jest przyznawana, jeżeli operacja uzyskała **co najmniej 7 punktów**.

Stanowi to prawie 30% sumy maksymalnej możliwej do uzyskania liczby punktów za wszystkie kryteria wyboru. Taki poziom minimalnej liczby punktów niezbędny do uzyskania pomocy pozwala uwzględniać operacje, które otrzymały 7 punktów i więcej (aż do 27 punktów). Dzięki takiemu podejściu do realizacji zostaną wybrane operacje o odpowiedniej jakości, pozwalające zrealizować cel interwencji i zaspokoić związane z nim potrzeby.

KRYTERIA ROZSTRZYGAJĄCE mające zastosowanie w przypadku, gdy co najmniej dwie osoby uzyskały taką samą liczbę punktów:

1. W przypadku osób ubiegających się o pomoc, które uzyskały taką samą liczbę punktów, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje płeć wnioskodawcy, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma operacja realizowana przez kobietę.
2. W przypadku osób ubiegających się o pomoc tej samej płci, które uzyskały taką samą liczbę punktów, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje wyjściowa powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma gospodarstwo o większej powierzchni użytków rolnych.
3. W przypadku osób ubiegających się o pomoc tej samej płci, które uzyskały taką samą liczbę punktów i wskazały w biznesplanie gospodarstwa o identycznej wyjściowej powierzchni użytków rolnych, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje wiek wnioskodawcy, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma operacja realizowana przez młodszego wnioskodawcę.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 79 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, celem kryteriów wyboru jest zapewnienie równego traktowania wnioskodawców, lepszego wykorzystania zasobów finansowych i ukierunkowania wsparcia zgodnie z celem interwencji.

Mając na względzie aspekty określone w ww. przepisie, w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 w opisie interwencji „Premie dla młodych rolników” przewidziano, że kryteria wyboru operacji mogą dotyczyć w szczególności:

- 1) posiadanych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności;
- 2) różnicy wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem;
- 3) powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie (tytuł prawny);
- 4) przejmowania przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność;

- 5) wielkości ekonomicznej gospodarstwa (tytuł prawny);
- 6) prowadzenia produkcji zwierzęcej;
- 7) udziału w systemach jakości;
- 8) dotychczasowej aktywności zawodowej wnioskodawcy.

Zgodnie z opisem interwencji „Premie dla młodych rolników”, wymiana pokoleniowa w rolnictwie oraz udział w systemach jakości będą wiodącymi zagadnieniami przy wyborze operacji do przyznania pomocy. Ponadto, w celu zapewnienia większego udziału kobiet wśród osób prowadzących gospodarstwa rolne jako kierujący, przewiduje się preferowanie tej grupy wnioskodawców w przyznawaniu pomocy.

Przedstawione poniżej kryteria wyboru dla interwencji „Premie dla młodych rolników” odzwierciedlają zapisy Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, wyniki analizy SWOT oraz zidentyfikowane dla celu szczegółowego 7 „Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” potrzeby.

Kryterium 1. Posiadane kwalifikacje zawodowe lub umiejętności

W trakcie prac nad PS WPR w zakresie celu szczegółowego 7 „Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”, jako jedną z trzech głównych potrzeb dotyczących młodych rolników zidentyfikowano dostęp młodych rolników do wiedzy. Zgodnie z opisem tej potrzeby, gospodarstwa prowadzone przez lepiej wykształconych rolników osiągają wyższą efektywność produkcji dzięki większej skłonności do ponoszenia ryzyka na rynku czy wprowadzania innowacji technicznych, a przede wszystkim dzięki lepszemu zarządzaniu zasobami siły roboczej.

W tej interwencji pomoc może być przyznana, jeżeli osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy posiadania odpowiednie kwalifikacje zawodowe lub umiejętności związane z prowadzeniem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym (staż pracy w rolnictwie), uwzględniające co najmniej wymogi określone w definicji młodego rolnika, lub zadeklaruje uzupełnienie kwalifikacji.

Kryterium w zakresie kwalifikacji zawodowych lub umiejętności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym/ przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący uwzględnia odpowiedni poziom i zakres potwierdzonych formalnie kwalifikacji zawodowych w połączeniu z poziomem wykształcenia oraz długość stażu pracy w rolnictwie. Im wyższy poziom kwalifikacji lub bardziej szczegółowy ich zakres wraz z poziomem wykształcenia tym wyższa punktacja. Zasady punktacji uwzględniają europejskie i krajowe standardy w zakresie zdobywania kwalifikacji oraz przepisy o kształtowaniu ustroju rolnego, a tym samym zapewniają należyte prowadzenie gospodarstw przez wykwalifikowanych młodych rolników.

Kryterium 2. Różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem

Wymiana pokoleniowa jest jednym z kluczowych aspektów uwzględnionych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 („Przegląd strategii wymiany pokoleniowej”). Zgodnie z opisem celu szczegółowego 7 „Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” potencjał i wielkość ekonomiczna gospodarstw są powiązane m.in. ze strukturą wieku kierujących. Osoby młode i odpowiednio wykształcone są bowiem bardziej skłonne do powiększania wielkości i potencjału gospodarstw. Tymczasem, mimo stosunkowo korzystnej struktury wieku polskiego rolnictwa na tle pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej, analiza SWOT wykazała malejącą z roku na rok liczbę młodych rolników. Z drugiej strony rośnie liczba gospodarstw z kierownikami w wieku powyżej 50 lat. Kryterium wyboru dotyczące różnicy wieku, poprzez odpowiednie premiowanie większej różnicy wieku między przekazującym a młodym rolnikiem/ wnioskodawcą ma na celu zachęcenie starszych rolników do przekazywania gospodarstw młodszym następcom, a młodych rolników – do jak najwcześniejszego przejmowania gospodarstw od starszych kierujących. W ten sposób realizacja zidentyfikowanej w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 potrzeby w zakresie celu 7 szczegółowego dotyczącej poprawy struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi zostanie wzmocniona.

W przypadku tego kryterium, punkty mogą być przyznane za różnicę wieku pomiędzy osobą fizyczną przekazującą gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem, przy czym własnością osoby przekazującej lub w jej posiadaniu mogą pozostać użytki rolne o powierzchni nieprzekraczającej 0,5 ha.

Kryterium 3. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie (tytuł prawny)

Kryterium dotyczące powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie sprzyja poprawie struktury agrarnej polskiego rolnictwa. Według SWOT dla celu szczegółowego 7 „Przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”, w Polsce są duże zasoby gruntów rolnych, jednak słabą stroną jest duża liczba małych gospodarstw rolnych o ograniczonych szansach na rozwój. Jednocześnie, potrzeba krytyczna zidentyfikowana w tym celu szczegółowym to poprawa dochodów młodych rolników. W tej sytuacji szansą dla polskiego rolnictwa są postępujące procesy koncentracji czynników produkcji, w tym ziemi (co do zasady, im większe gospodarstwo, tym lepsze wyniki ekonomiczne). Ponadto, zgodnie z opisem celu szczegółowego 2 „Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację” wskaźnik średniej wielkości gospodarstwa mierzony powierzchnią użytków rolnych w 2016 r. w Polsce wyniósł jedynie 10,2 ha użytków rolnych (23. miejsce w Unii Europejskiej). Podobnie, jak w analizie SWOT dla celu szczegółowego 2 zauważono, że cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest duży udział gospodarstw małych. Potrzeba krytyczna zidentyfikowana w ramach celu szczegółowego 2 to pokonanie ograniczeń rozwojowych związanych z produkcją małej skali.

Zasady przyznawania punktów z tytułu tego kryterium dają pierwszeństwo gospodarstwom o powierzchni przekraczającej średnią wielkość gospodarstwa w kraju lub w danym województwie (zawsze tę wyższą). Tak skonstruowane kryterium pozwala uwzględnić specyfikę poszczególnych województw w zakresie struktury agrarnej, a jednocześnie preferować te gospodarstwa, których wielkość fizyczna przekracza powierzchnię przeciętną w skali kraju lub województwa (zawsze poziom wyżej w stosunku do kryterium kwalifikowalności). Jednocześnie, uwzględnianie na potrzeby przyznawania punktów z tytułu tego kryterium wyłącznie użytków rolnych potwierdzonych określonymi tytułami prawnymi powinno się przyczynić do tworzenia trwałych gospodarstw i utrzymania młodych rolników w rolnictwie.

Zaproponowany we wzorze sposób obliczania punktów uzależnia proporcjonalnie liczbę przyznanych punktów nie od nominalnej (w ha), lecz od realnej (procentowej) różnicy pomiędzy wyjściową powierzchnią gospodarstwa wnioskodawcy a średnią powierzchnią gruntów rolnych w gospodarstwie

odpowiednio w województwie bądź w kraju (tą wyższą). Takie podejście jest sprawiedliwe, ponieważ uwzględnia regionalne zróżnicowanie areалу gospodarstw w Polsce. Współczynniki W (3,1 oraz 3,4) zostały oszacowane w oparciu o dane jednostkowe dotyczące wyjściowej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach beneficjentów „Premii dla młodych rolników” PROW 2014 – 2020 w poszczególnych województwach. Na podstawie tych danych wyznaczono w każdym województwie 90. percentyl powierzchni UR w gospodarstwie, to jest taką powierzchnię UR, którą przekraczało jedynie 10 % gospodarstw młodych rolników, i dla każdego województwa obliczono współczynnik W, przyjmując założenie, że wnioskodawcy znajdujący się w 10% populacji o najwyższym areale gospodarstwa powinni otrzymać za przedmiotowe kryterium wyboru maksymalną liczbę 3 punktów. Na potrzeby ujednoczenia wzoru współczynniki W dla województw zredukowano do dwóch o uśrednionej wartości – osobno dla grupy województw ze średnią powierzchnią gruntów rolnych niższą (współczynnik 3,4) i grupy województw ze średnią powierzchnią gruntów rolnych wyższą (współczynnik 3,1) od średniej powierzchni w kraju.

Kryterium 4. Przejmowanie przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność

Kryterium wyboru w zakresie przejmowania gospodarstwa w całości lub tworzenia gospodarstwa z mniejszych gospodarstw przejętych w całości z jednej strony zmniejsza ryzyko pogorszenia struktury agrarnej poprzez podział gospodarstw rolnych na mniejsze jednostki, natomiast z drugiej strony zachęca do tworzenia gospodarstw większych, o lepszych szansach rozwojowych. Podobnie jak kryterium dotyczące powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie młodego rolnika, kryterium w zakresie przejmowania gospodarstwa w całości powinno się przyczynić do zmniejszenia rozdrobnienia gospodarstw i zwiększenia ich rentowności/ dochodowości, a w efekcie – do wykorzystania szansy rozwojowej polegającej na koncentracji czynników produkcji, w tym ziemi, i poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa.

W przypadku tego kryterium, punkty mogą być przyznane, jeżeli młody rolnik nabywa gospodarstwo na własność wszystkie użytki rolne wchodzące w skład gospodarstwa przynajmniej jednej przekazującej osoby fizycznej, przy czym własnością osoby przekazującej lub w jej posiadaniu mogą pozostać użytki rolne o powierzchni nieprzekraczającej 0,5 ha.

Kryterium 5. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa (tytuł prawny)

Dyskusje i oceny w trakcie przygotowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (*m.in. stanowisko ewaluatora ex ante Planu*) wskazały, że należy premiować wnioskodawców wskazujących w swoich biznesplanach gospodarstwa o wyjściowej wielkości ekonomicznej zdecydowanie powyżej progu kwalifikowalności (tj. 15 tys. euro). Jest to ważne ponieważ uzyskiwanie satysfakcjonującego dochodu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej wymaga osiągnięcia wielkości ekonomicznej na poziomie co najmniej 25 000 euro. Dlatego to właśnie gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej z przedziału 15 000 – 25 000 euro, czyli gospodarstwa o tzw. wielkości pośredniej, mogą w przyszłości zwiększyć skalę produkcji oraz wzmocnić swoją pozycję na rynku. Ze względu na to, że minimalna pośrednia wielkość ekonomiczna gospodarstwa to 15 000 euro, punkty z tytułu wielkości ekonomicznej gospodarstwa należy przyznawać od odpowiednio wyższego poziomu. Gospodarstwa o wyjściowej wielkości ekonomicznej z przedziału co najmniej 15 000 euro i mniej niż 25 000 euro muszą zwiększyć, w wyniku realizacji biznesplanu, wielkość ekonomiczną o przynajmniej 30% w stosunku do wielkości wyjściowej. Minimalny poziom wielkości ekonomicznej, powyżej którego przyznaje się punkty, wynosi 19 500 euro (poziom, do którego musiałyby wzrosnąć wielkość ekonomiczna przypadku gospodarstwa o wyjściowej wielkości ekonomicznej równej 15 000 euro). Tak skonstruowane kryterium pozwala uwzględnić szanse rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwach młodych rolników oraz możliwość przekroczenia w przyszłości progu 25 000 euro.

Zasady przyznawania punktów z tytułu tego kryterium pozwalają preferować gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 19 500 euro. Jednocześnie, uwzględnianie na potrzeby przyznawania punktów z tytułu tego kryterium wyłącznie użytków rolnych potwierdzonych określonymi tytułami prawnymi

powinno się przyczynić do tworzenia trwałych gospodarstw i utrzymania młodych rolników w rolnictwie.

Zaproponowany wzór na wyliczenie liczby punktów został ustalony w oparciu o dane jednostkowe dotyczące wyjściowej wielkości ekonomicznej gospodarstw beneficjentów „Premii dla młodych rolników” PROW 2014 – 2020, na podstawie których wyznaczono 90. percentyl SO gospodarstwa, to jest taką wielkość ekonomiczną, która została przekroczona jedynie w przypadku 10 % gospodarstw młodych rolników. Wzór przewiduje proporcjonalne przyznawanie punktów za wielkość ekonomiczną powyżej 19500 euro aż do wielkości ekonomicznej na poziomie ok. 90. percentyla (nieco zaokrąglonej dla uproszczenia obliczeń). Natomiast wnioskodawcy znajdujący się w 10% populacji o największej wielkości ekonomicznej gospodarstwa będą otrzymać za przedmiotowe kryterium wyboru maksymalną liczbę 3 punktów.

Kryterium 6. Prowadzenie produkcji zwierzęcej

Produkcja zwierzęca jest bardziej pracochłonna i kapitałochłonna niż produkcja roślinna. W ramach celu szczegółowego 2 „Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację” zidentyfikowano potrzebę inwestowania w budowę lub modernizację budynków/budowli wraz z ich wyposażeniem służących produkcji zwierzęcej.

Wprowadzenie takiego kryterium jest ważne ponieważ, na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się duży ubytek gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą. Istnienie potrzeba zahamowania tego trendu. Produkcja zwierzęca pozwala na przetwarzanie produktów pochodzenia roślinnego na artykuły spożywcze (np. mleko, jaja, mięso), poszukiwane przez konsumentów. Posiada także inne, ważne cechy, dla dalszego rozwoju gospodarstw rolnych m.in. wymaga relatywnie dużych nakładów pracy (miejsca pracy), w tym siły ludzkiej dość równomiernie rozłożonej w ciągu roku, umożliwia podniesienie lub utrzymanie żyzności gleby poprzez wytwarzanie nawozów naturalnych, pozwala zapewnić względnie równomierny (w porównaniu do produkcji roślinnej) dopływ środków finansowych do gospodarstwa. Szczególnie w przypadku produkcji zwierzęcej niezbędne jest wprowadzanie kosztownych zmian w zakresie organizacji produkcji czy stosowania nowych niskoemisyjnych technologii. W sektorze produkcji zwierzęcej, konieczne jest również wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie technologii linii produkcyjnych, cyfryzacji procesów produkcyjnych oraz automatyzacji pozwalających zmniejszyć nakłady pracy. Pozwoli to m.in. zahamować odpływ młodych osób z obszarów wiejskich. Dlatego należy zachęcać młodych rolników aby rozpoczynali prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych nastawionych na produkcję zwierzęcą. Zachętą taką ma stanowić kryterium wyboru dotyczące prowadzenia produkcji zwierzęcej.

Kryterium 7. Uczestnictwo w systemach jakości

Celem priorytetowym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak również jednym z kluczowych obszarów wybranych interwencji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, jest rozwój produkcji ekologicznej w Polsce.

W Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, w ramach celu szczegółowego 2 „Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację”, jako jedną z głównych potrzeb dotyczących gospodarstw rolnych, zidentyfikowano rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym ekologicznej.

Zgodnie z „Ramowym Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030”, który stanowi krajową strategię rozwoju produkcji ekologicznej, planowane jest m. in. przeznaczenie do 2030 r. co najmniej 7% powierzchni użytków rolnych w Polsce na rolnictwo ekologiczne. Cel ten oznacza podwojenie do 2030 r. powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej w stosunku do roku 2019 oraz dążenie do osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni. Ramy czasowe dotyczące realizacji „Ramowego Planu Działań dla Żywności

i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030” zostały dostosowane do założeń strategii „Od pola do stołu” oraz strategii na rzecz Bioróżnorodności, trwających do 2030 roku.

Mając powyższe na uwadze, w interwencji „Premie dla młodych rolników” przyjęto najwyższą punktację za uczestnictwo w systemie rolnictwo ekologiczne – 4 punkty.

Ponadto, uwzględniając stanowisko KE promujące unijne systemy jakości, wyrażone na etapie uzgadniania PS WPR, przyznaje się 2 punktów za uczestnictwo w unijnych systemach jakości i 1 punktu za uczestnictwo w krajowych systemach jakości.

Punkty będą przyznawane z tytułu uczestnictwa w następujących systemach jakości:

Unijne systemy jakości, za uczestnictwo w których przyznaje się punkty:

- i. Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne oraz Gwarantowane Tradycyjne Specjalności, w rozumieniu rozporządzenia 1151/2012,
- ii. rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem 2018/848,
- iii. chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia 1308/2013.

Krajowe systemy jakości, za uczestnictwo w których przyznaje się punkty:

- i. integrowana produkcja roślin (IP), w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin,
- ii. „Jakość Tradycja” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.,
- iii. QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2011 r.,
- iv. QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.,
- v. QAFP „Wędliny” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.,
- vi. QMP „Quality Meat Program” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.

Punkty przyznaje się, jeżeli osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy uczestniczy w systemie jakości lub zobowiąże się do uczestnictwa w systemie jakości najpóźniej od ostatniego roku realizacji biznesplanu.

Kryterium 8. Dotychczasowa aktywność zawodowa wnioskodawcy

Celem interwencji „Premie dla młodych rolników” jest nie tylko przyciągnięcie młodych rolników, ale również ich utrzymanie w rolnictwie. Ponadto, zgodnie z artykułem 62 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (Klauzula dotycząca obchodzenia prawa) państwa członkowskie podejmują skuteczne i proporcjonalne kroki w celu unikania obchodzenia przepisów prawa Unii i zapewniają, w szczególności, aby osobom fizycznym ani prawnym nie przyznawano żadnych korzyści wynikających z prawodawstwa rolnego, jeżeli stwierdzono, że warunki wymagane do uzyskania takich korzyści zostały sztucznie stworzone, w sprzeczności z celami tego prawodawstwa. Dlatego dodatkowe punkty powinny być przyznawane tym osobom, których dotychczasowy status zawodowy pozwala od razu zająć się działalnością rolniczą i zaangażować się w jej prowadzenie w dłuższej perspektywie. Należy zakładać, że młode osoby o statusie ucznia, studenta czy zarejestrowanego bezrobotnego, które nie wykonują innej działalności zarobkowej poświęcają się przede wszystkim prowadzeniu działalności rolniczej (inaczej niż w przypadku osób zatrudnionych na umowę o pracę czy osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą).

Kryteria rozstrzygające

Ad 1 Płeć

Zgodnie z danymi GUS (Powszechny Spis Rolny 2020: Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.) ponad $\frac{2}{3}$ ogółu pracujących użytkowników gospodarstw indywidualnych to mężczyźni. Kobiety w porównaniu z mężczyznami użytkowały mniejsze obszary gospodarstw rolnych. Także wśród beneficjentów działania PROW 2007–2013 „Ułatwienie startu młodym rolnikom” oraz operacji typu „Premie dla młodych rolników” PROW 2014–2020 udział kobiet jest stosunkowo niski.

W ramach działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom” PROW 2007/2013 wsparcie otrzymało 6 459 kobiet oraz 32 398 mężczyzn. Oznacza to, że udział kobiet wśród beneficjentów tego instrumentu wyniósł niecałe 17% (16,62%).

W ramach operacji typu „Premie dla młodych rolników” PROW 2014–2020 (wg stanu na 31 sierpnia 2022 r.) 4 046 kobiet oraz 21 623 mężczyzn otrzymało decyzję o przyznaniu pomocy. Oznacza to, że udział kobiet wśród beneficjentów tego instrumentu wyniósł niecałe 16% (15,75%).

Także wśród beneficjentów operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” realizowanych w ramach PROW 2014–2020 kobiety stanowią zdecydowaną mniejszość (15,62%). Wsparcie w ramach tego instrumentu (według stanu na 31 sierpnia 2022 r.) otrzymało 39 564 mężczyzn oraz 7 322 kobiety. Tymczasem potrzebę promowania równości kobiet i mężczyzn przewidziano w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającym rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013 oraz w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Cel pośredni 8 to „Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa”. Zgodnie z opisem tego celu kobiety są jedną z grup osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na obszarach wiejskich, w tym na rynku pracy.

W tej sytuacji istotne jest zachęcanie kobiet do rozpoczynania prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący. Ma temu służyć kryterium rozstrzygające, które preferuje kobiety w ramach systemu wyboru operacji w interwencji „Premie dla młodych rolników”.

Zgodnie z art. 23 Karty Praw Podstawowych UE nie jest dyskryminacją zapewnienie korzyści dla osób płci niedostatecznie reprezentowanej.

Ad 2 Wyjściowa powierzchnia UR w gospodarstwie

Ze względu na konieczność poprawy struktury agrarnej polskiego rolnictwa, od której zależą szanse rozwojowe, a tym samym rentowność i konkurencyjność gospodarstw (patrz uzasadnienie do kryterium wyboru dotyczącego powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie) drugim kryterium rozstrzygającym stosowanym w przypadku osób ubiegających się o pomoc tej samej płci, które uzyskały taką samą liczbę punktów, jest wyjściowa powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie. W takim przypadku, o kolejności przysługiwania pomocy zdecyduje wyjściowa powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie – pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy będzie miało gospodarstwo o większej powierzchni użytków rolnych.

Ad 3 Wiek wnioskodawcy

Potencjał i wielkość ekonomiczna gospodarstw zależą od wieku kierujących, a wymiana pokoleniowa istotnym elementem Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (patrz uzasadnienie do kryterium wyboru dotyczącego różnicy wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem). Ze względu na konieczność wzmocnienia realizacji potrzeby dotyczącej poprawy struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi trzecim kryterium rozstrzygającym w przypadku osób ubiegających się o pomoc tej samej płci, które uzyskały

taką samą liczbę punktów i wskazały w biznesplanie gospodarstwa o identycznej wyjściowej powierzchni użytków rolnych, jest wiek wnioskodawcy – pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy będzie miała operacja realizowana przez młodszego wnioskodawcę.